

**GUILLEM
BALAGUÉ**

CAPITANS

**JUGADORES I JUGADORS QUE VAN LLUIR
EL BRAÇALET DEL FC BARCELONA**

GUILLEM BALAGUÉ

CAPITANS

**JUGADORES I JUGADORS QUE VAN LLUIR
EL BRAÇALET DEL FC BARCELONA**

grup62

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté
l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries. En comprar aquest llibre contribuïu
a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.

A **Grup62** agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa
d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.
Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu reproduir
algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del
web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

L'editor vol agrair les autoritzacions rebudes per a reproduir les imatges publicades en aquesta obra. S'han
realitzat tots els esforços per a contactar, identificar i recaptar l'autorització dels propietaris dels *copyrights*. Amb
tot, si no s'ha aconseguit l'autorització o el crèdit correcte, l'editor prega que li sigui comunicat i es corregirà
en edicions posteriors.

© Guillem Balagué, 2024

Edició i revisió final del text: Maribel Herruzo

© de les fotografies: Centre de Documentació i Estudis del FC Barcelona

Imatge de cuberta: © FC Barcelona / Autor: Germán Parga

Producte oficial del Futbol Club Barcelona® ©FC Barcelona, 2024

© Av. Diagonal, 662-664 - 08034 Barcelona

Edicions 62 és una marca registrada per Editorial Planeta, S. A.

Aquest llibre es comercialitza sota el segell Edicions 62

www.planetadelibros.com

Primera edició: abril de 2024

ISBN: 978-84-480-4091-8

Dipòsit legal: B. 22.168-2023

Impressió: Liberdúplex

Imprès a Catalunya - *Printed in Catalonia*

SUMARI

Pròleg	7
PART 1. CAPITANS HISTÒRICS	
JOAN GAMPER Capità del 1899 al 1903.	13
PAULINO ALCÁNTARA Capità del 1921 al 1924.	17
JOSEP SAMITIER Capità del 1924 al 1932.	21
JOSEP RAICH GARRIGA Capità del 1941 al 1945.	25
CÉSAR RODRÍGUEZ Capità del 1953 al 1954.	29
MARIÀ GONZALVO Capità del 1951 al 1953.	33
JOAN SEGARRA Capità del 1955 al 1963.	35
FERRAN OLIVELLA Capità del 1963 al 1967.	39
JOAQUIM RIFÉ Capità del 1970 al 1973.	43
JOHAN CRUYFF Capità del 1975 al 1978.	47

CAPITANS

CARLES PUYOL	
Capità del 2004 al 2014.	51
IMMACULADA CABECERÁN	
Capitana del 1970 al 1971.	55
PART 2. ENTREVISTES	
LOLITA ORTIZ	
Capitana del 1971 al 1981.	61
JUAN MANUEL ASENSI	
Capità del 1955 al 1963. del 1978 al 1979, y del 1980 al 1981.	81
JOSÉ RAMÓN ALEXANKO	
Capità del 1955 al 1963. del 1985 al 1986, del 1987 al 1988, del 1991 al 1992.	101
ANI ESCRIBANO	
Capitana del 2003 al 2013.	117
MARTA UNZUÉ URDÁNIZ	
Capitana del 2014 al 2017.	135
VICKY LOSADA GÓMEZ	
Capitana del 2017 al 2021.	151
XAVI HERNÁNDEZ	
Capità del 1955 al 1963. del 2014 al 2015.	165
ALÈXIA PUTELLAS	
Capitana del 2021 a l'actualitat.	183
ANDRÉS INIESTA	
Capità del 1955 al 1963. del 2015 al 2018.	195
LEO MESSI	
Capità del 1955 al 1963. del 2018 al 2021.	205
SERGIO BUSQUETS	
Capità del 2021 al 2023.	213
Epíleg	229
Agraïments	235

JOAN GAMPER

(Winterthur, Suïssa, 22 de novembre del 1877)

Capità del 1899 al 1903

EL FUNDADOR I SOCI NÚMERO 1

A Catalunya tothom el coneix com en Joan, però el seu nom era Hans-Max Gamper, i va ser el visionari fundador del FC Barcelona. Va néixer el 1877 a Winterthur, una pintoresca i agradable ciutat del cantó helvètic de Zúric, tot i que la seva família es movia constantment de lloc a causa dels alts i baixos econòmics que causaven els negocis del seu pare. La prematura mort de la seva mare va fer que a la tendra edat d'onze anys, i sent el més gran de cinc germans, comencés a donar mostres d'una marcada personalitat de líder. Seguint l'esperit de l'època i dels seus contemporanis, va començar a practicar esport, molt d'esport, tota mena d'esport: ciclisme, atletisme, natació i, naturalment, futbol. Era un moment d'explosió de l'afició esportiva, i a Suïssa, un país protestant amb una forta cultura del treball, l'esport era vist com una mena d'escola de valors per aplicar més tard a la vida i als negocis —a més de la diversió que implicava, per descomptat—. Gamper va créixer envoltat d'aquest ambient i va destacar en tots els esports que practicava, especialment en aquell esport britànic, aleshores acabat d'importar.

Per poder competir en l'incipient campionat nacional que s'estava organitzant, en Hans necessitava muntar un equip, i sen-

se pensar-s'ho gaire, amb només divuit anys, va fundar el FC Zúric. Era el més gran dels seus companys, i també va ser el primer capità i, a més, l'encarregat d'organitzar els partits.

Però seguint el costum familiar, estava clar que en Hans seria un home de negocis, així que en un primer moment es va traslladar a Lió i, una mica més tard, va recalcar en una Barcelona vibrant pel que fa a l'economia i la vida social. Barcelona no era gaire més que una etapa necessària per aprendre castellà abans de prosseguir el viatge a l'Àfrica, a Fernando Poo (Guinea Espanyola), on li havia sortit una feina, però el seu tiet, resident a Barcelona, el va convèncer perquè s'hi quedés.

Gamper no era l'únic europeu atret per la febre expansiva de Barcelona, i tampoc no era l'únic que trobava a faltar la possibilitat de practicar els esports que tan fàcilment exercitaven en els seus països d'origen. Amb només vint-i-dos anys i malgrat ser estranger en terra catalana, el 22 d'octubre del 1899 es va animar a publicar una nota al setmanari esportiu català *Los Deportes*:

Nota de *l'Sport*: El nostre amic i company Mr. Kans Kampel [sic], de la Secció de Foot-Vall [sic] de la «Sociedad Los Deportes» i antic campió suís, desitjós de poder organitzar alguns partits a Barcelona, prega a tothom que tingui afició per l'esmentat esport que es posi en contacte amb ell, dignant-se a l'efecte a passar per aquesta redacció els dimarts i els dijous a la nit de nou a onze.

A la cita s'hi van presentar un grapat de suïssos, alemanys, britànics, barcelonins i un aragonès, els quals, reunits el 29 de novembre del 1899 al gimnàs Solé (seu social del setmanari *Los Deportes*), van certificar el naixement del FC Barcelona. Al carrer de Montjuïc del Carme, de Barcelona, es conserva una placa amb el record d'aquesta efemèride.

Només nou dies després, el flamant nou equip, capitanejat per Gamper, va jugar el seu primer partit contra un combinat de jugadors anglesos. El 13 de desembre, el mateix Hans va publicar una petita crònica del partit al *Schweizer Sportblatt*, un setmanari esportiu suís on solia escriure, certificant la derrota del seu equip per 0-1.

En Hans, a qui ja començaven a anomenar *Joan* en una Barcelona que traspuava un catalanisme que ell mateix va adoptar amb entusiasme, va jugar fins al 1903, amb prou feines tres anys, i durant aquest temps va ser un excel·lent goleador, amb una mitjana de més de dos gols per partit. Contràriament al que es podria pensar, el fundador del Barça no aspirava a la presidència, sinó a jugar a futbol, i es va reservar l'honor de ser el capità.

Però encara que no aspirés a ser president, al final ho va ser, i el lideratge que va demostrar va salvar el FC Barcelona de la desaparició. El 1908, en mig d'una crisi global al futbol català, el FC Barcelona va organitzar una assemblea per parlar de la desaparició del club. Gamper va demanar assumir la presidència i la feina de reflatar la societat, cosa que hauria de fer fins en quatre ocasions més.¹ Va tenir la paciència, la passió i la valentia de sol·licitar un per un als 38 socis amb què comptava el Barça aleshores que no abandonessin, que continuessin pagant les quotes. Els va convèncer.

Només tres mesos després s'inaugurava el cinqué camp del Barcelona, encara de lloguer, al carrer Indústria, amb capacitat inicial de mil cinc-cents persones. A partir d'aquell moment, el club podia cobrar entrada i així finançar-se millor, sobretot tenint en compte que l'equip s'estava convertint en un fenomen de masses. Els espectadors que no entraven a les grades s'asseien als murs superiors amb el cul cap enfora al carrer, cosa que, segons alguns, va originar la paraula «culer» que descriu els seguidors blaugranes.

Gamper va continuar vinculat al club fins el 1925, cinc anys abans de la seva mort, i fins i tot va finançar la meitat del sisè estadi del Barcelona, el primer en propietat, el de Les Corts, amb aforament per a vint-i-dos mil espectadors. L'entrada de tants diners va canviar el paradigma que s'havia seguit fins llavors: de l'amateurisme que defensava en Hans en l'esport, s'estava passant a la inevitable professionalització del futbol.

El juny del 1925, de tornada a la presidència del club —mentre prosseguia la seva vida empresarial i de negocis—, en plena dicta-

1. Va ser president els anys 1908-1909, 1910-1913, 1917-1919, 1921-1923 i 1924-1925.

dura de Primo de Rivera, es va produir un incident que l'obligaria a exiliar-se durant un temps a la seva Suïssa natal i que va tornar a posar en perill la continuïtat del club. El camp de Les Corts s'havia convertit en un lloc d'expressió del catalanisme, i durant un partit d'homenatge a l'Orfeó Català els espectadors presents van xiular l'himne espanyol, fet que va provocar que el llavors capità general de Catalunya, Joaquín Milans del Bosch, suspengués totes les activitats del club i tanqués el camp durant sis mesos. Acusat de ser l'instigador del que havia passat —les seves simpaties pel catalanisme eren conegudes—, Gamper va ser obligat a dimitir com a president i a abandonar el país. Més tard, se li va permetre tornar, però se li va prohibir ostentar cap mena de càrrec o tenir vinculació amb el club que va fundar i ajudar a créixer.

A partir de llavors, el carismàtic Joan va entrar en una depressió greu, accentuada pel mal funcionament dels seus negocis. El 1929, tal com molts altres empresaris, Gamper va veure com les seves inversions i la seva fortuna s'esfumaven amb l'enfonsament de la borsa. Poc després, el 30 de juliol del 1930, va decidir posar fi a la seva vida amb un tret. El funeral va ser un esdeveniment multitudinari i una impressionant manifestació de l'afecte que sentien per ell en la que era, de facto, la seva ciutat, Barcelona.

Va ser enterrat al cementiri de Montjuïc. La Ciutat Esportiva del FC Barcelona i el trofeu estiuenc del club creat el 1966 porten el seu nom.

PAULINO ALCÁNTARA

(Iloilo, illes Filipines, 7 d'octubre del 1896)

Capità del 1921 al 1924

EL TRENCAXARXES

El pare de Paulino Alcántara era un militar destinat a les Filipines quan aquest país encara era una colònia espanyola. Allà va conèixer la seva dona i allà va néixer en Paulino, el 1896. Va tornar a Barcelona el 1899, després que l'Estat espanyol perdés la colònia. La seva arribada va coincidir amb el naixement del FC Barcelona, i l'any 1910 ell mateix es va adreçar a Gamper, el fundador del club, per demanar-li que creés un equip infantil, del qual va passar a formar part. Va fer el salt al primer equip només dos anys després, el 1912. Amb tan sols setze anys, ja des de l'inici va ser un dels jugadors més destacats de la seva generació, per la tècnica, la velocitat, la capacitat golejadora i el carisma. Amb 404 gols en 404 partits, va ser el golejadore històric del club fins que l'argentí Leo Messi li va arrabassar el tron.

Tot això en uns anys en què encara no s'havia constituït el Campionat Nacional de Lliga (va néixer el 1929), però sí la Copa d'Espanya, que el club va guanyar cinc vegades amb Alcántara com a jugador, i altres campionats avui desapareguts, com el de Catalunya, que el Barcelona va obtenir en deu ocasions amb Paulino a l'equip.

A la seva biografia *Mis memorias*, escrita el 1924, on inclou «consells pràctics per a l'entrenament» (tal com indica el subtítol),

Alcántara desvetllava que la seva passió pel futbol va néixer a Barcelona una tarda del 1908 que va veure un partit dels seus companys de classe. Des d'aquell moment, la passió pel futbol va dominar la seva vida i no va desistir en l'obsessió fins que va aconseguir la primera pilota. Tanmateix, el futbol va estar a punt de perdre una figura fonamental per problemes de salut, quan va patir un trastorn hemorràgic que li destruïa les plaquetes necessàries per a la coagulació normal de la sang. Sortosament, va superar la malaltia.

En el seu debut amb el primer equip, el 25 de febrer del 1912, Paulino va jugar contra el Català Sporting Club en un partit del Campionat de Catalunya. Res a destacar excepte que va marcar tres gols dels nou que van donar la victòria al Barça, i que els pocs centenars d'aficionats que van anar al camp del carrer Indústria van presenciar, segons van afirmar en dues biografies d'Alcántara els periodistes Xavier Díez Serrat i Àngel Iturriaga i David Valero. El naixement d'una llegenda, probablement la primera del món del futbol, almenys dins de les nostres fronteres. A més, les cròniques esportives expliquen que en el seu segon i tercer partit va repetir el *hat-trick* del seu debut.

També es recorda especialment un partit amistós de la selecció contra França —amb companys blaugrana com Samitier o el mític porter Zamora— l'abril del 1922, en què Alcántara va marcar dos gols dels quatre que va fer Espanya. Doncs bé, el primer el va xutar amb tanta potència que va trencar la xarxa. O això ha quedat en la memòria. Les seves virtuts com a interior dret i el potent xut —amb la dreta, però a vegades també amb l'esquerra—, així com la seva intel·ligència en el joc, compensava el fet que els defenses el superessin físicament i van contribuir, juntament amb la seva forta i carismàtica personalitat, que es convertís en el primer jugador autènticament popular de l'entitat.

Altres episodis de la seva vida demostren fins a quin punt Paulino Alcántara no va ser un jugador qualsevol. El 1916, només quatre anys després del debut en el primer equip, se'n va a les Filipines amb la família i allà comença a estudiar medicina. Però al cap de poc el club li va demanar que tornés per ajudar a resoldre

els greus problemes esportius que tenia l'equip. Després de convèncer la seva família perquè el deixessin tornar i després de dos mesos de viatge per mar, el 28 d'abril del 1918 Alcántara desembarcava a Barcelona disposat a competir i sense abandonar el seu somni extraesportiu. Va continuar estudiant la carrera de medicina, i per això fins i tot va renunciar a anar als Jocs Olímpics d'Anvers el 1920. A mitjans d'aquella dècada va començar a exercir com a metge especialitzat en urologia, però sense deixar la pilota fins a la seva retirada el 1927, un any abans de l'inici de la Lliga. En el seu comiat va ser objecte d'un homenatge per part del club —amb els jugadors de l'anomenada Edat d'Or del Barça com Plattkó, Samitier, Piera o Sastre— i de la selecció, els quals van jugar un partit en honor seu al camp de Les Corts, amb l'aforament complet.

Després de l'etapa com a jugador, Paulino Alcántara va tornar al club en qualitat de directiu en dos ocasions, a l'any 1931 i la temporada 1933-1934. Durant la Guerra Civil va formar part del bàndol insurrecte com a tinent mèdic, i a la seva relació amb el Barça va quedar interrompuda fins al 1959, quan hi va tornar per ser president de l'Agrupació d'Antics Jugadors.

Va morir el 13 de febrer del 1964, amb seixanta-set anys, d'anèmia aplàstica, infecció sanguínia greu que impossibilita a la medul·la òssia produir el nombre suficient de glòbuls perquè el cos funcioni amb normalitat, una malaltia que sembla relacionada amb aquell primer episodi de la seva infantesa i joventut. El fèretre va ser transportat per diverses llegendes del club, entre les quals els seus admirats Samitier i Ricardo Zamora.